

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Obligationibus Specialibus Certorum Statuum, De
Sacramentis In Genere, Et In Specie, Et De Censuris Et Irregularitatibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDXXXIV.

VD18 90392167

Tractatus De Matrimonio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41032

TRACTATUS. DE MATRIMONIO.

CAPUT PRIMUM.

De Sponsalibus, quæ sunt preparatio ad illud.

Q. 1. Quid sunt Sponsalia?

Resp. Q Sponsalia sunt promissio mutua & legitima Matrimonii, l. 1. ff. de Sponsal.

Q. 2. Quenam requiruntur ut Sponsalia sint valida?

Resp. Sequentia. 1. Verus consensus datus cum animo se obligandi, & per verba vel alia signa externa declaratus, & acceptatus: nam hæc ad veram promissionem obligantem requiruntur.

2. Deliberatio sufficiens ad mortale; nam Sponsalia obligant sub mortali ad contrahendum Matrimonium.

3. Mutua promissio, ut constat ex definitione: quia hic contractus est onerosus, & una pars non cesetur velle se obligare, nisi altera vicissim repromittat: unde promissio unius inclu-

includit hanc conditionem, *si tu repromiseris*; & ideo dicuntur Sponsalia, & l. 1. ff. de Sponsal. repromissio, hoc est reciproca promissio. Hinc si Titius Matrimonium promittat Bertæ, & hæc promissionem acceptet, sed non repromittat, non sunt Sponsalia.

4. *Habilitas* utriusque ad contrahendum Matrimonium validè & licitè: nam promissio de re impossibili vel illicita nulla est. Hinc habentis votum simplex castitatis perpetuæ, vel ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordinis sacri, invalida sunt Sponsalia, licet jurata, c. 6. *qui Clerici*, &c. idem dic de Sponsalibus personæ Catholicæ cum Hæretica sine dispensatione factis, nam sunt promissio rei illicitæ.

5. Jure Canonico septennium completum, c. 4. & 5. *de desponsat. impuber.* tamen juxta multos valent si malitia suppleat ætatem, id est, si ante septennium aperte constet sponso habere sufficientem usum rationis ad talem contractum. Controvertitur an inita ex metu gravi injustè incusso à parte contrahente valeant. Sed constat ea posse à metu passo rescindi: quia habet jus ut restituatur in priorem suam libertatem.

Sed quid si Sponsalia contracta sint ab impeditis, v. g. consanguineis, sub conditione si Papa dispenset?

Resp. Non valent, si sciverint Papam non solere dispensare in tali impedimento: quia
 Kk 2. tunc

conditio censetur impossibilis. Quòd si dispensare soleat; sed absit justa causa dispensationis, debent dissolvi; cum tunc illicitum sit dispensationem petere & dare. Si verò Papa soleat in tali casu dispensare, & adsit justa causa, juxta multos valent Sponsalia, & positâ dispensatione fiunt absoluta: quia sunt sub conditione possibili, honesta, & relata ad tempus quo personæ erunt habiles.

Not. Sponsalia Filiorum - familias inconsultis parentibus contracta, sunt illicita, utpote contra præceptum honorandi parentes. Imò servari non debent, si inde grave scandalum timeatur. Idem dicunt aliqui, si parentes justa de causa contradicant, cum Matrimonia in vitis rationabiliter parentibus sint illicita: secus, si postea consentiant.

Q. 3. Quomodo contrahuntur Sponsalia?

Resp. Multipliciter. 1. Expressè, dicendo, *accipiam te in conjugem, promitto tibi Matrimonium*: vel tacitè, ut si parentes promittant pro liberis præsentibus, nec contradicentibus post pubertatem, c. unico. *de desponsat. impub. in 6.* nam hæc liberorum taciturnitas censetur tacitus consensus. 2. Inter præsentibus, vel inter absentes per Procuratorem aut litteras, &c. 3. Absolutè vel conditionatè. Sed conditionatè contracta non pariunt obligationem nec impedimentum, nisi conditione impletâ, cujus eventum expectare tenentur promittentes, ex c. un. *de Sponsal. in 6.* at hac positâ fiunt abso-

absoluta. 4 Publicè vel clandestinè; nam ad illa jure communi non requiritur præsentia Parochi & testium, ut teste Fagnano declaravit S. Congregatio Cardin. quia Trid. nihil statuit nec immutavit circa Sponsalia, quæ ante illud clandestinè contracta valebant, cum ante illud ipsa Matrimonia clandestina essent valida, ideóque & Sponsalia quæ sunt quid accessorium & præparatio ad Matrimonium. A jure autem veteri non est discedendum, nisi per novum exprimatur, ex l. 32. Cod. de Appellat. Jure tamen particulari multarum Dioceseon præsertim Galliæ & Belgii Sponsalia celebrari debent coram Parocho & testibus. In quibus Dioceseibus, si coram Parocho non fuerint contracta, sunt nihilominus rata & obligatoria, inducuntque impedimentum publicæ honestatis, juxta Rituale Cameracense & Synod. Mechliniensem, cum à Tridentino sint relicta intacta, atque ita relicta in terminis & dispositione juris communis.

Q. 4. Quos effectus habent Sponsalia?

Resp. Tres. I. Est gravis obligatio contrahendi Matrimonii tempore præfinito; aut si nullum tempus per sponfos vel per consuetudinem constitutum sit, parte unâ opportunè id exigente, nisi altera justam habeat causam differendi: nam omnis contractus onerosus obligat ex justitia, ideóque sub mortali in re gravi. Hinc qui culpabiliter resilit à Sponsalibus, perdit suas arrhas, & tenetur reddere alteri

parti suas, imò & ei restituere impensas factas, & damna, seu quanti ejus intererat talem contractum impleri; quia in hoc injuriam fecit.

2. Est jus inchoatum ad rem in corpora mutua, quo fit ut, quamvis usus sit Sponsis illicitus, tamen si Sponsus fornicetur cum alia, vel sponsa cum alio, peccet contra castitatem simul & justitiam. Quæ injustitia, utpote in re gravi mortalis est, ideoque explicanda in Confessione.

3. Est impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

Q. 5. Quibus ex causis dissolvuntur Sponsalia?

Resp. Dissolvuntur 1. Mutuo Sponsi & Sponsæ consensu, c. 2. de Sponsal. sicut alii contractus: nam singuli possunt cedere jure suo; & Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur. c. 1. de Reg. Jur. idque etiam fuerint juramento firmata: quia in omni juramento promissorio subintelligitur conditio, nisi promissarius remittat. modo tamen ambo sint puberes; nam impuberes ante pubertatem resilire non possunt, c. 7. de despons. impuber. quod statutum est, ne obinconstantiam ac levitatem sæpius nova contrahant Sponsalia, & rursus dissolvant. Sed impubes, cum pervenerit ad pubertatem, potest pro libito illa dissolvere, nisi intervenerit copula, c. 8. eod. Tit. vel nisi fuerint jurata, c. 10. de Sponsal.

2. Per Matrimonium validè contractum cum

cum alia persona, quamvis fuerint jurata, ex c. 22. & 31. de Sponsal. quia res tradita per contractum indissolubilem, non potest amplius tradi priori promissario. Sed pars quæ sic contraxit, alterâ rationabiliter invitâ, peccat mortaliter violando contra justitiam fidem datam: unde in cit. cap. dicitur quòd ei est de violatione fidei Pœnitentia injungenda. Nec secundùm multos Sponsalia postea reviviscunt, cum per illud Matrimonium extincta sint: obligatio autem semel extincta non reviviscit, ex l. 98. de solut. non tamen dissolvuntur per secunda Sponsalia etiam jurata: quia hæc nulla sunt, cum sint promissio de re illicita præstanda.

3. Per superveniens impedimentum Matrimonii dirimens, v. g. affinitatem inter Sponsos contractam, ex unius fornicatione cum persona consanguinea alterius in 1. & 2. Gradu, c. 2. de eo qui cognovit, &c. nam tunc res promissa fit illicita, & jure impossibilis.

4. Per discessum unius in regionem longinquam sine consensu alterius, c. 5. de sponsal. nam censetur juri suo cedere.

5. Secundùm multos per notabilem moram culpabilem sponsi vel sponsæ in contrahendo Matrimonio intra tempus constitutum. Quia qui est in tali mora, censetur alteri obligationem remittere; quamvis ipse ex parte sua adhuc teneatur, si alter velit Matrimonium inire, nam culpa non liberat eum ab obligatio-

ne contracta: alias commodum ex culpa reportaret.

6. Per fornicationem sponsi vel sponsæ cum tertia persona post sponsalia etsi jurata, c. 25. *de jurejur.* quia in sponsalibus intelligitur hæc conditio, *nisi contra legem sponsalium feceris.* Idem dicunt multi, si sponsa permiserit se ab alio impudicè tangi: quia per hoc fit notabiliter vilior, & ingerit metum ne fidem marito non fervet. Quod etiam extenditur ad sponsum, si exercuerit actus turpes circa aliam valde frequentes. Sola tamen pars innocens libera est, nec privatur jure suo ob alterius culpam. Sponsus verò, qui cognito suo jure resiliendi cognovit carnaliter sponsam, tenetur illam ducere: nam per hoc censetur suo juri renuntiasse, & sponsalia renovasse.

7. Per professionem unius in religione approbata, aut per susceptionem Ordinis Sacri, nam utraque Matrimonii incapacitatem parit. Tamen secundum multos non licet sponso Sacros Ordines suscipere: quia frangeret fidem alteri datam in materia gravi justitiæ. At licet ingredi religionem, quia vel ex natura rei, vel saltem ex dispositione Ecclesiæ hæc conditio in sponsalibus includitur, *nisi voluerit ingredi religionem:* cum autem una pars ingreditur religionem, altera juxta multos potest ante ejus professionem resilire; quia ingrediens religionem, hoc ipso censetur renuntiare sponsalibus, vel saltem dare alteri causam justam resiliendi, ob incommodum, quod pati
debe-

deberet, expectando per annum, ut ei nubat. Sed si egrediatur, tenetur Matrimonium contrahere cum parte id exigente; nam quamvis jura ingressum religionis sponsis permittant, nusquam tamen eos liberant simpliciter ab obligatione sponsalium: & quamvis ingrediens cedat jure suo, manens in sæculo non cedit. Imò ex communi votum religionis post sponsalia etiam jurata factum obligat ad ingressum religionis, & sic ipsa sponsalia dissolvit; quia directè tendit ad altiorem perfectionis statum, quem impedire non debent sponsalia de futuro. Enimverò Matrimonium nondum consummatum non impedit vim & obligationem hujus voti etsi post illud emissi.

8. Ob quamlibet mutationem notabilem in altero supervenientem sponsalibus, quæ si prius exstitisset, à sponsalibus merito absteruisset, & ob quam consensus datus non censetur secundum prudens judicium extendi ad talem casum: ut si superveniat notabilis deformitas, aut infirmitas, morbus contagiosus, mutilatio, ex c. 25. *de jurejur.* Item infamia, graves inimicitæ inter utramque familiam, vel inter ipsos sponsores ortæ, paupertas, sponsæ corruptio etsi per vim, defectus dotis promissæ, magna mutatio morum in pejus, hæresis ob periculum subversionis in se vel in prole, &c. Quia hæc est intentio virtualis spondentium, qui non censentur voluisse se obligare ad standum promissis, in his casibus, & superveniente notabili mutatione, quâ præ-

visâ iudicio prudentum promissio non esset facta: promissio autem non obligat ultra intentionem promittentis.

Porro diversa est ratio in Sponsalibus ac in aliis contractibus: nam ipsa maiorem libertatem postulant, cum ad mutuum amorem, & ad contrahendum vinculum indissolubile Matrimonii ordinentur. Idque etiam si jurata essent, quia iuramentum intelligitur rebus in eodem statu permanentibus, & includit omnes condiciones contractus cui adicitur.

Idem dic si quid istorum vel simile antea latens detegatur post Sponsalia: ut si quæ putabatur legitima vel nobilis, vel dives, vel virgo, talis non sit, ex l. 5. Cod. de Sponsal. ubi resiliens ex Sponsalibus ob causam præcedentem ignoratam, non amittit suas arrhas, quam amitteret, si injustè resliret. Ratio est quia respectu ignorantis res sunt notabiliter mutatae, spectatâ priore eius voluntate, cum denuo inveniat defectum notabilem prius ignoratum; & in iure res cum primùm innotescit, idem præstat, ac si tum fieret, ex c. 4. de except. Secus esset, si aliquid istorum ante Sponsalia non latuerit, cum eo non obstante sciens ac volens promississet, exceptâ hæresi. Non possunt tamen dissolvi Sponsalia ob hæreditatem alterutri obvenientem: quia alter per hoc non est factus deterioris conditionis.

9. Si ex Matrimonio mali exitus timeantur, ex c. 17. de Sponsal. vel grave scandalum, perturbatio, &c.

Sed

Sed an sponsalia dissolvuntur per subsequens votum simplex perpetuae castitatis in saeculo servanda?

Resp. Alii asserunt, quia putant sponsalia fieri sub hac tacita conditione, *nisi me Deus ad sanctiorem vitam rationem vocaverit.* Alii cum S. Antonino negant, tum quia id neque ex natura rei, neque ullo jure probari potest; nec fiunt sub conditione praedicta, sed solum nisi status religiosus eligatur; nam nullo jure nec traditione ostenditur inesse sponsalibus hanc tacitam conditionem: tum quia ex c. 5. *qui Clerici*, &c. *Fæminæ*, quæ Matrimonium promisit, Pœnitentia imponitur de fide mentita, quamvis post sponsalia votum castitatis emiserit: tum quia Deus non acceptat promissionem rei prius promissæ & debitæ alteri, tanquam factam in damnum & contra jus illius. Sic obligatio dandi domum promissam Petro diviti non solvitur per votum dandi illam hospitali. Igitur, inquit, qui post sponsalia vovit castitatem, nec potest ab altera parte obtinere remissionem sponsalium, tenetur Matrimonium inire, & debitum petenti reddere, sed ei petere non licet, quia valet votum in his omnibus quæ injuriosa non sunt: unde Sponsalibus vel Matrimonio dissolutis tenetur servare continentiam.

Porro ex communi votum simplex castitatis vel religionis sponsalia præcedens, facit illa irrita, ex c. 6. *qui Cleric. vel nov.* quia tunc sunt pro-

promissio rei illicitæ faciendæ ; nempe ineundi Matrimonium, & executio est peccatum.

Not. Ad dissolvenda Sponsalia requiritur auctoritas judicis Ecclesiastici in his casibus. 1. Si moraliter non constet de sufficientia vel veritate causæ dissolvendi : aliàs enim dissolvens se committeret probabili injustitiæ periculo ; imò est injustitia in dubio privare alterum jure per illa acquisito. 2. Si Sponsalia sint publica, causa autem dissolvendi occulta, ex c. 7. *de desponsat.* nam debitus ordo, & evitatio scandali id exigunt.

CAPUT II.

De Natura, & proprietatibus Matrimonii.

Q. I. Quid est Matrimonium?

Resp. Matrimonium generatim, prout præscindit à ratione Sacramenti, est Maris & Fæminæ conjunctio legitima individuum vitæ consuetudinem retinens, ex c. 11. *de presumpt.* sive est contractus legitimus, quo vir & fæmina sibi mutuò tradunt & acceptant potestatem corporum in ordine ad actum generationis, & se obligant ad se mutuò juvandum, & perpetuò cohabitandum. Sumptum pro Sacramento, est conjunctio supra dicta gratiæ significativa & collativa : sive est contractus modo dictus gratiæ significativus & collativus.

Sumitur etiam vel pro ipso contractu, quo legitimi personæ corporum dominium, ad usum conjugalem, mutuò tradunt & acceptant,

ptant, & se se mutuo obligant ad vitæ societa-
tem, & ad alia iura debita & obsequia: vel
pro statu, ac vinculo permanente inter virum
& fæminam, quod oritur ex tali contractu.

Matrimonium dividitur in legitimum, ra-
tum & consummatum. Legitimum, est illud,
quod legitimo consensu inter personas non
impeditas contractum est: quale etiam nunc
est inter non Baptizatos. Unde ut tale non est
Sacramentum, aut saltem præscindit à ratione
Sacramenti.

Ratum dicitur, quod est & legitimum &
Sacramentum, sed necdum copulâ carnali
consummatum: tale est inter solos Baptiza-
tos. Consummatum est illud, quod accedente
copulâ carnali extrinsecè completur.

*Q. 2. Quenam est materia, & forma & Mini-
ster hujus Sacramenti?*

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Ali-
qui docent materiam esse consensum contra-
hentium exterius expressum; formam verò
verba quæ profert Sacerdos, qui proinde ejus
minister est.

Alii longè communiùs contendunt ipsos
contrahentes ponere materiam & formam,
ideóque esse ejus ministros. Sed in assignan-
da illa materia & forma inter se dissident. Se-
cundùm multos materia est mutua corporum
traditio, forma verò mutua corporum acce-
ptatio, facta signo sensibili consensum inter-
num exprimente. Secundùm alios materia
est

est consensus internus contrahentium, forma sunt signa externa consensum illum exprimentia. Demum secundum alios materia sunt corpora habilia, forma est mutuus conjugum consensus.

Not. Illicite primum Matrimonium contrahitur sine benedictione, c. *Nostrates*. 30. q. 5.

Q. 3. An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii?

Resp. Requiritur verus consensus internus, mutuus, de presenti per verba vel alia signa sensibilia expressus, plene deliberatus, in se liber, & immunis à metu gravi injusto, ex Florent. Itaque

i. Requiritur verus consensus internus & mutuus: nam *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris consensum*, c. 25. de *Sponsal.* consistit enim in contractu legitimo, qui est essentialiter duorum consensus. Hinc si consensus sit ex alterutra parte fictus, nullum est Matrimonium, c. 26. de *Sponsal.* Qui tamen fictè consentit, peccavit graviter tum contra reverentiam Sacramenti, falsò & sine intentione adhibendo ejus signa: tum contra justitiam: quia in contractu oneroso, si unus bonâ fide ponat partem suam, habet jus, ut etiam alter adjiciat suam, & sic ponatur æqualitas. Unde tenetur injuriam refarcire, & damna compensare, imò & tollere deceptionem, vere consentendo & contrahendo; nisi aliqua causa gravis obstet, qualis

lis est magna conditionis inæqualitas, vel si gravia mala, capitales inimicitia, dissidia, scandalum grave ex tali Matrimonio meritò timeantur: quo casu sufficiet pecuniaria compensatio. Excipiuntur etiam hi casus, nempe si tanta fuerit evidentia fictionis, ut mulier censeatur voluntariè decepta fuisse; quia volenti non fit injuria: vel si mulier decepta ipsum etiam deceperit simulando se esse virginem, cum non esset.

2. Consensus debet esse de præsentis, ex c. 31. de Sponsal. quia per sola verba de præsentis fit traditio, in quâ consistit Matrimonium, quod traditur mutua corporum potestas; nam per verba de futuro fit solum promissio. Ideoque debet esse mutuò acceptatus, ex c. 3. de Sponsa duorum; nam traditio non est completa, nec dat jus sine acceptatione. Porro iisdem omnino verbis, quibus conjuges proprium consensum exprimunt, significant etiam se acceptare obligationem & consensum ab altero expressum; nam hæc verba, *Accipio in meum, vel in meam*, aut æquivalentia utrumque significant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius conjugis; nec possunt unum sine altero velle & exprimere; cum enim sit contractus constans essentialiter ex utriusque obligatione, non potest vir, v. g. dicere, *volo esse tuus vir*, quin eo ipso dicat virtualiter & implicite, *volo te habere in uxorem*, & consequenter volo te habere mihi obligatam; sine qua obligatione non esset uxor,

nec

nec vir ejus Maritus. Item non potest vir velle accipere mulierem in legitimam uxorem, quin simul velit esse ejus Maritus; ideoque se ei ut uxori obligare; cum nequeat habere illam in uxorem, nisi ipse velit esse ejus Maritus, & se ei obligare. Idem est de uxore.

3. Debent esse plenè deliberatus, hoc est, factus cum advertentia de se sufficienti ad mortale. Nemo enim potest obligationem gravem sibi liberam contrahere, nisi plenè consentiat. Item debet esse in se liber, nam omnis contractus humanus exigit esse in se liber, & non in causa tantùm. Unde non valet, si datus sit in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævisus: nec debet esse extortus ex metu gravi injusto, nam consensus sic extortus invalidat Matrimonium, ut dicetur infra.

4. Utriusque consensus debet esse simul moraliter; ita ut unius partis consensus perseveret moraliter nec revocatus sit, dum exprimitur consensus alterius: alioqui non esset mutuus duorum in idem consensus. Sufficit tamen si consensui unius physicè præterito non revocato accedat consensus alterius, licet interposito intervallo; nam id omni contractui sufficit, & aliàs non posset iniri Matrimonium per litteras vel Procuratorem.

5. Ille consensus debet signo aliquo externo exprimi: quia est contractus humanus, ideoque non nisi modo sensibili perficiendus. Et quia mutua requiritur consensûs acceptatio: at non potest acceptari, nisi cognosca-

tus

tur, nec cognosci, nisi per aliquod signum externum declaretur. Quamvis autem ad ejus valorem sufficiat quodvis signum sufficienter eum manifestans ex Catech. Rom. & ex Conc. Florent. quod non requirit verba absolute, sed cum addito *regulariter*; tamen verbis propriè dictis exprimi debet, dum potest; quia verba vocalia meliùs ac clariùs quam alia signa consensum exprimunt; proindè usurpari debent in contractu tanti momenti, dum possunt.

Q. 4. *An ad Matrimonii valorem requiritur, ut intendatur copula?*

Resp. Neg. Sed sufficit, quòd intendatur saltem implicite & confuse translatio domini corporum in ordine ad actum conjugalem, seu Jus ad copulam. Quia 1. Matrimonium nihil est aliud essentialiter quàm mutua traditio & acceptatio potestatis corporum, in ordine ad copulam, dando & accipiendo jus ad copulam. Undè copula supponit jam Matrimonium constitutum. Item essentia Matrimonii consistit in conjunctione animorum, per mutuam traditionem potestatis corporum ad finem Matrimonii saltem confuse cognitum. 2. B. Virgo & S. Joseph ex communi sensu Ecclesiæ verum contraxerunt Matrimonium; licet non intenderint copulam; imò se per votum obligarint ad se abstinendum ab ea. 3. Validè initur Matrimonium cum voluntate ingrediendi Religionem ante illius consummationem.

Q. 5. *An sufficit consensus conditionatus?*

Resp. I. Valet Matrimonium, si conditio sit de præsenti & extet; vel de præterito & extiterit, quia positâ conditione consensus transit in absolutum, cùm sit aut fuerit id, ad quod ùt præsens aut præteritum consensus alligatus est. Secùs, si conditio non subsistat, nam tunc abest consensus: quippe contrahentes ab initio consentire nolunt, nisi statò tempore impleatur conditio. Si autem conditio honesta & possibilis sit de futuro contingenti, non perficitur Matrimonium, donec impleatur conditio, ex c. 5. *de condit.* quia non perficitur nisi consensu, quo contrahentes sibi mutuò tradunt actu potestatem suorum corporum, in ordine ad actum generationis: at non tradunt nisi consensu absoluto, aut in absolutum transeunte, ùt patet ex aliis contractibus; nam voluntas non vult tradere nisi positâ conditione. Itaque valor Matrimonii suspenditur usque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & eum non impedire, si conditio non sit turpis.

Hinc qui sub conditione de futuro unam duxit, si ante impletam conditionem aliam absolutè ducat, valebit hoc ultimum Matrimonium, licèt sit illicitum. Si autem duxerit duas sub tali conditione, valebit cum illa cum qua conditio priùs implebitur. Si verò conditio non impleatur, nullus est contractus. c. 3. *de condit.*

Porro quamvis, secundùm multos, adven-

niente conditione Matrimonium perficiatur sine novo consensu, modò prior consensus non fuerit revocatus; quia ceteri contractus conditionati positâ conditione fiunt absoluri; tamen in praxi curandum est, ut sic contrahentes impletâ conditione consensum renovent, & quidem coram Parocho & testibus; ne fortè ab alterutra parte revocatus fuerit; & quia multi alii novum consensum absolute exigunt. Item contrahentes debent coram Parocho & testibus affirmare conditionem esse impletam, nisi hi ejus impletioni interfuerint, quia Trid. exigit ut intelligant Matrimonium verè contractum esse.

Resp. II. Si conditio apposita repugnet naturæ, indissolubilitati, vel fini Matrimonii, aut ejus bono ac fidei, irritum est Matrimonium, ex c. ult. de condit. ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur; puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam ditiozem, aut si pro questu adulterandam te tradas: Matrimonialis contractus quantumcumque sit favorabilis, caret effectu.* Ratio est, quia nihil potest sine sua substantia subsistere: at substantia Matrimonii ex institutione divina consistit in consensu & obligatione ad perpetuam societatem, ad fidem conjugalem sibi servandam, & ad prolem non impediendam sed suscipiendam & educandam.

Si conditio non adversetur substantiæ & fini Matrimonii, non illud irritat in foro externo,

licet si turpis, ut si quis dicat: contraho tecum eâ conditione, ut victum furto quæras, vel etiam sit absolutè impossibilis, ex cap. cit. ibi: *Licet alie conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* quæ constitutio ex De Lugo, valet etiam in foro interno, quando aliunde non constat de carentia consensûs. Quamvis enim Ecclesia non possit supplere consensum Matrimonii, si desit, (cum nulla potestas humana possit dare potestatem tui corporis ad usum conjugii sine tuo consensu:) tamen cum præsumantur contrahentes (nisi aliud constet,) voluisse contrahere Matrimonium secundum leges, & sensum, quo verba in Jure intelliguntur, rectè censentur implicite voluisse, non obstante conditione impossibili aut turpi, contractum valere. Cæterum in foro conscientie standum est dicto contrahentis, an habuerit verè intentionem contrahendi, non obstante tali conditione: quam si non habuerit, nullum est Matrimonium ob defectum consensus; nam consensus sub conditione non est actu nisi positâ conditione: si ergo conditio non potest poni, nunquam erit consensus.

Q. 6. An ad valorem Matrimonii requiratur consensus parentum?

Resp. Neg. ex Trident. sess. 24. c. 1. ubi Eos anathematè damnat, qui falso affirmant Matrimonia à Filiis - familias sine consensu parentum contracta, irrita

irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse. Sed addit ea semper fuisse ab Ecclesia prohibita. Sunt etiam juxta præceptum divinum honorandi parentes, nisi ipsi suum consensum rogati, sine justa causa denegent, ita ut non sint rationabiliter invitati.

Porro in Gallia Matrimonia sine consensu parentum contracta, non censentur invalide contracta, nisi quoad aliquos effectus civiles, ut declaravit Ludovicus XIII. & habetur in Actus Cleri Gallicani Tom. III. Imò valent etiam quoad illos, si Filii familias excedant annos 30. & filia 25. modò scriptis requisierint consilium parentum, ex edicto Henrici II.

Q. 7. *An Matrimonium valide contrahitur per Procuratorem, & inter absentes?*

Resp. Aff. Quia 1. Ecclesia sic contrahi permittit, ut patet ex praxi præsertim inter Principes. 2. Alii contractus valide fieri possunt inter absentes per Procuratorem vel per litteras: ergo & Matrimonium; nam Christus evehendò contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil immutavit de natura contractus. 3. Sic valide contrahebatur ante Trident. ut patet, ex c. ult. *de Procurat. in 6.* ubi Bonifac. VIII. id expressè declarat. Trident. autem non irritavit, nisi Matrimonia clandestina: at ea, quæ per Procuratores fiunt coram Parocho & Testibus, non sunt clandestina.

Sed ex eod. c. ult. *de Procurat. in 6.* ad tale

Matrimonium tria requiruntur. 1. Ut Procurator ad hoc habeat mandatum speciale. 2. Ut Procurator alium sibi non substituatur, nisi hoc ei sit specialiter commissum. 3. Ut Procurator, antequam contraxerit, non fuerit à Domino revocatus: alioqui Matrimonium nullum est, etiamsi tam ipse quàm pars, quacum contrahit, revocationem ignoret: quia tunc deest consensus illius, cuius nomine Procurator contrahit; qui consensus suppleri non potest à Jure in Matrimonio, sicut potest suppleri in aliis contractibus; nam alii contractus per procuratores facti valent etiam revocato mandantis consensu: modò revocatio neque procuratori neque parti innotuerit, l. 15. ff. *Mandati*. post Trident. autem requiritur etiam præsentia Parochi & duorum testium.

Hinc Sponsi debent curare ut sint in statu gratiæ, dum per Procuratorem contrahunt; cum Matrimonium validum inter Baptizatos sit Sacramentum.

Item valet Matrimonium per litteras contractum; modò coram Parocho & testibus legantur literæ significantes utriusque consensum de præsentia, de quarum veritate satis illis constet: nam contractus sic facti valent. Hic tamen contrahendi modus non est usurpandus sine gravi necessitate, quæ rarissimè potest contingere: qui autem sic contraxerunt, postea coram positi contractum ratum habeant, ne fortè consensus ab alterutro fuerit revocatus.

Q. 8.

Q. 8. *An Matrimonium est indissolubile quoad vinculum, seu translationem Domini?*

Resp. Quodvis Matrimonium absolutè contractum, est & semper fuit, sine speciali licentia Dei, insolubile, exc. un. *de voto in 6.* & Trid. sess. 24. idque tum jure divino naturali; nam solubilitas vinculi repugnat finibus Matrimonii, qui sunt prolis conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animorum conjunctio. Et licet non sit consummatum, ordinatur tamen ex se, ut consummetur & proles procreetur. Tam jure divino positivo, ex Matth. 19. ubi Christus Matrimonium ad suam primævam institutionem revocans, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos, & dixit, propter hoc dimittet homo patrem & Matrem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Deus tamen quodlibet Matrimonium, et si consummatum, potest etiam quoad vinculum dissolvere tanquam supremus creaturarum omnium & jurium illarum Dominus, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & suâ providentiâ impediendo incommoda inde sequi nata.

Resp. II. Matrimonium consummatum Baptizatorum nullo casu dissolvi potest ab hominibus. Prob. 1. ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* & Luc. 16. *Omnis qui mittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur,*

& 1. Cor. 7. *lis qui Matrimonio juncti sunt, precipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat, &c.* 2. Ex perpetua praxi Ecclesie, quæ id nunquam permisit. 3. Ex Florent. in decreto de Sacrament. *Quamvis ex causa fornicationis liceat tori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est; cùm Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit.* Et ex Trid. sess. 24. can. 5. & 7. Ratio est, quia hoc Matrimonium est signum perfectum conjunctionis Christi cum Ecclesia per Incarnationem, ex c. 5. de Bigam. quæ conjunctio est insolubilis, Verbum enim nunquam humanitatem assumptam dimittet. Porro absoluta illa insolubilitas est ex præcepto Christi addito Juri naturali. Nec obstat illud, Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Nam sensus est: quicumque dimiserit uxorem, videlicet quoad torum & cohabitationem absolutè ac in perpetuum, nisi ob ejus fornicationem, mœchatur, hoc est, reus est mœchiæ alienæ, seu facit eam mœchari, ut habetur, Matth. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex causa, mœchatur mœchiâ scilicet propriâ. Unde Christus duo ibi docet, nempe & propter solum adulterium dimissionem absolutè & in perpetuum quoad torum & cohabitationem fieri posse per se & ex vi contractûs Matrimonii, & factâ tali dimissione non posse
 iniuri

iniri novum Matrimonium vivente conjuge: nam Christus ipse ea, quæ hîc obscurè dixerat, ad vitandas interrogantium calumnias, alibi discipulis clarè exponit nempe, Matth. 5. *Qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causa, facit eam mœcham. & Marc. 10. Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.*

Nihilominus Christus satisfecit interrogationi factæ de dimissione quoad vinculum; nam cum dimissio quoad vinculum includat potestatem dimittendi unam, & ducendi alteram, Christus has duas dimissiones se jungens, priorem concessit posteriore negatâ, prioremque dimissionem absolutam ac perpetuam & vi contractûs Matrimonii factam restrinxit ad solam fornicationem seu adulterium. Porro ad consummationem requiritur copula, ex qua sequi possit generatio, ideòque seminatio in vas naturale mulieris.

R. sp. III. Matrimonium infidelium non dissolvitur hoc ipso, quòd unus conjugum ad fidem convertitur, altero remanente in infidelitate, cum fuerit validum, etiamsi contractum sit in gradu ab Ecclesia prohibito: quia infideles non subjiciuntur legibus Ecclesiæ. At ex Dei dispensatione in favorem Religionis christianæ concessa, conjux fidelis habet jus dissolvendi illud etsi consummatum, & contrahendi aliud, si infidelis nolit ei cohabitare, vel si velit quidem cohabitare, sed non sine creatoris injuria Christum blasphemando, Reli-
gio-

gionem christianam contemnendo, vel si non patiatur fidelem christianè vivere, aut ad infidelitatem aliudve peccatum inducat. Patet ex c. *quanto. de divort.* & ex I. Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subiectus est Frater aut Soror in huiusmodi.* Dissolvitur autem per aliud Matrimonium conversi ad fidem. Quòd si conversus non ineat aliud Matrimonium, non potest infidelis aliud contrahere: quia dissolubilitas est solùm concessa in gratiam fidei.

Imò multi docent Matrimonium infidelis ad fidem conversi dissolvi posse, si alter converti nolit, quamvis velit cohabitare pacificè, ex c. *Judei, & c. Sape. 28. q. 1.* Si verò uterque infidelis conjugatus baptizetur, eorum Matrimonium fit ratum per Baptismum; nam hoc ipso quòd tales communi consensu baptizantur, dant signum externum, quòd consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile: & si consummatur post Baptismum, fit absolutè indissolubile.

Resp. IV. Matrimonium Baptizatorum ratum, sed non consummatum dissolvitur in duobus casibus. I. Per Professionem solemnem in Religione approbata, ex c. *verum, & c. ex publico, de convers. conjug.* & ex Trident. sess. 24. can. 6. quia hæc conditio (nisi Religionem profitear ante consummationem) jure saltem Ecclesiastica apposta est contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere nequit. Dum autem

tem

tem unus conjugum Religionem ingressus est, alter non potest cum altero contrahere; nisi post Professionem prioris, cum per hanc solum dissolvatur Matrimonium.

Not. Conjugibus ante consummationem conceduntur duo menses ad deliberandum de Religione suscipienda, ex c. *ex publico* cit. intra quod tempus conjux cogitans de Religione non tenetur consummare, nec potest sine injuria ad id cogi. Sed hoc exacto tenetur mutuo reddere debitum, si exigatur ab altero. Tamen quamdiu Matrimonium non est consummatum, tamdiu liberum est conjugibus Religionem ingredi; & uno proficiente potest alter ad alias nuptias transire, ex c. *verum* cit. Secus, si Matrimonium consummeretur, etiam per vim & primo mense.

2. Ex Canonistis & Theologis plurimis dissolvitur per auctoritatem Papæ, qui tanquam supremus Vicarius Dei potest, ob causam valde gravem & publicam, solvere tale Matrimonium.

Prob. 1. Ex facto plurimum Pontificum, qui in hoc dispensarunt, ut Martini V. & Eugen. IV. teste S. Antonin. 3. p. Tit. 1. c. 21. c. 3. Pii II. & Pii IV. teste Navarro, Gregor. XIII. teste Præposito, & Clementis VIII. & Urbani VIII. teste Conrado &c. 2. Quia cum possit Papa dispensare in Professione Religiosa, per quam dirimitur Matrimonium ratum, cur non possit in Matrimonio ipso rato? 3. Talis potestas expedit bono Ecclesiæ & saluti animarum. At
Chri-

Christus dedit suo Vicario omnem potestatem, quæ bono Ecclesiæ & saluti animarum expediret.

Nec obstat illud Christi, *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Math. 19. quia hæc verba spectant Matrimonium consummatum, quo solo conjuges fiunt una caro, ut docet Alex. III. c. *ex publico.* Unde Matrimonium est quidem insolubile, sed ab ipsis contrahentibus, & potestate merè humanâ, qualis non est hæc potestas Papæ, qui non dissolvit illud ut homo, sed ut Vicarius Christi, & ejus dispensator: quippe cum Matrimonium ratum sit duntaxat signum unionis Christi cum Ecclesia per charitatem, quæ in multis justis dissolvitur, non debet esse ita insolubile sicut consummatum, quod est signum unionis Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, quæ nunquam dissolvitur, c. *debitum.* de Bigam.

Q. 9. An & quando licitum est divorcium, seu separatio conjugum, quoad torum duntaxat & habitationem, manente vinculo conjugali?

Resp. Ob varias causas licitè fieri potest, ex Trident. sess. 24. can. 8. & ex jure Canonico, Tit. *de divortis.*

1. Quidem licitè fit in perpetuum ob alterius conjugis fornicationem, per quam intelligitur non solum adulterium, sed etiam omnis illicitus concubitus cum alio supposito, ut incestus, sodomia, bestialitas; his enim criminibus

nibus frangitur fides conjugalis, ex Matth. 5. & c. 5. & 8. *de divort.* imo vir tenetur divortium facere, nisi uxor resipiscat, ex Prov. 8. *Qui tenet adulteram stultus est & impius.* & ex c. 3. *de adulter.* nam alioqui fieret particeps ejus peccatorum, tegumentum ei præbendo: & ne peccato ejus consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit, ait S. Thom. Aliud est de uxore, nisi ipsa certò sciat virum adulterum ex divortio emendandum; quia uxor cum non sit Superior, non tenetur illum punire, nec censetur ejus adulterio connivere.

Porro est æquale jus divortii in utroque conjugè ob adulterium: nam quoad torum, fidem ac debitum conjugale pares sunt vir & uxor, ex 1. Cor. 7. & nemo tenetur debitum promissum præstare ei, qui pactum primus violavit.

Divortium tamen non est licitum in his casibus. 1. Si adulterium condonatum sit etiam tacitè, exercendo actum conjugalem, postquam cognitum est: nam ex c. *si illic.* 23. q. 4. injuria condonata non potest postea puniri. 2. Si vir ipse uxorem prostituerit, ex c. 6. *de eo qui cognovit,* &c. aut si fornicandi causam dederit, v. g. denegando ei injustè debitum; nam par non est, ut qui causam crimini injustè dedit, ex eo commodum percipiat. 3. Si adulterium non fuit culpabile, ut si uxor bonâ fide alteri nupserit, putans virum suum esse mortuum; nam privatio debiti est pœna, ideòque supponit culpam. 4. Si uterque conjux ad-

ulte-

ulterium patravit, c. 4. & 5. *de divort.* ita ut pars quæ post compartis adulterium fornicata est, teneatur ad hanc redire, eique debitum reddere, *cùm Matrimonii jus in utroque læsum consistat, & paria delicta mutuâ compensatione tollantur*, c. 6. *de adulter.*

Not. Conjux innocens potest privatâ auctoritate se separare quoad torum, modò ei constet de alterius adulterio; cùm debitum negari possit sine scandalo, & jus negandi habeat. At separatio quoad habitationem (quod est propriè divortium) cùm sit publica, requirit auctoritatem Judicis Ecclesiastici, exc. 3. & 6. *de divort.* alioqui scandalum & perturbatio oriretur. Possit tamen auctoritate privatâ fieri ad tempus ob grave periculum animæ vel corporis imminens, quod aliter declinari nequeat. Parti autem ob adulterium dimissæ non licet ingredi Religionem, vel suscipere sacros Ordines sine consensu partis innocentis, quæ habet semper jus revocandi alteram.

2. Licitum est divortium supra dictum ob compartis hæresim supervenientem, c. 6. *de div.* vel ob sævitiam vel ob alia crimina, ex quibus imminet animæ corporisve periculum: nam Matrimonium non tollit Jus naturale vitandi proprium periculum animæ & corporis. Non tamen licitum est ob alia crimina, quæ neutrum periculum secum afferunt, c. 2. *de divort.* Porro post sententiam divortii non perpetui, sed ad tempus, v. g. donec nocens

tare

mores emendârit, innocens non potest mutare statum per Professionem Religiosam, vel sacrum Ordinem suscipere: quia nocens saltem emendatus potest auctoritate Judicis repetere coniugem. tmò cessante periculo omni & coniuge emendato, uxor ad virum redire debet, nam cessante necessitate illud quoque cesset, quod pro necessitate factum est. c. Ordinationes 9. q. 1.

3. Fieri potest ex mutuo consensu, studio vitæ perfectioris in Religione, ex Matth. 19. *Omnis qui reliquerit domum... aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, &c.* Quòd si unus post consummatum Matrimonium Religionem ingredi velit, debet & compar ingredi, c. 4. de convers. conjugat. nisi in sæculo manens castitatem voveat, nec sit de incontinentia suspecta, c. 8. eod. Tit. ut autem vir sacros Ordines suscipiat, sufficit si uxor castitatem in sæculo voveat, c. 5. eod. Tit.

Q. 10. *An Polygamia seu pluralitas uxorum simultanea est licita?*

Resp. Est illicita & irrita post Evangelium promulgatum. Prob. 1. ex Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur.* Ergo à fortiori mœchatur, qui priore retentâ alteram adiungit. & Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos. (unicum cum unica coniungens) propter hoc dimittet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una, &c.* Ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis

archis & Israëlitis factam revocat, & Matrimonium ad primævam institutionem reducit. Et non dixit tres vel plures, sed duo: nec dixit adharebit uxoribus, sed uxori, ait Innoc. III. c. 8. de divort. 2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & praxi. 3. Ex Trid. sess. 24. can. 2. *Siquis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nullâ lege divinâ esse prohibitum, anathematisit.* Esse etiam irritam Polygamiam, supra docet his verbis: *hoc autem vinculo duostantum modo copulari & conjungi, Christus Dominus apertius docuit, &c.*

Imò Polygamia, sine licentia Dei, adversatur legi naturali. Quia 1. etsi non impediat generationem prolis, per se tamen impedire nata est, & impedit saltem communiter bonam prolis educationem, & pacem domesticam ad eam necessariam: nam vix fieri potest, ut non fit aliqua prædilectio, & distinctio, & neglectus aliquarum uxorum; nec invidia, iurgia, rixæ inter illas uxores, aliaque mala inde nascantur, idque ex natura rei, spectato fœminarum nativo ingenio. 2. Æqualitas contractûs Matrimonii, ideóque eius iustitia exigit, ut sicut uxor tradit totaliter dominium sui corporis, sic suum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti possit, nec alteri tradere sine iniuria alterius, Unde Innoc. III. c. 8. de divort. ait: *Nec ulli unquam licuit simul plures uxores habere, nisi cui fuit divinâ revelatione concessum.*

Hinc infideles non possunt ad Baptismum admitti,

admitti, nisi unam tantum uxorem primo loco acceptam retineant, ceteris ut illegitimis dimissis, c. 8. *de divort.* Si tamen alia fidem susciperet, præferenda esset; potest quippe conversus omnibus uxoribus infidelibus dimissis aliam fidelem ducere.

Deus tamen Polygamiam Patriarchis licitam reddidit, ad multiplicandum populum Dei, dividendo in plures uxores jus quod ex natura contractus una habebat totaliter in corpus mariti, & suppeditando media, ne inde bona educatio, & pax familiarum impediretur, & alia mala sequerentur.

Nunquam autem conjunctio ejusdem feminae cum pluribus viris permessa fuit, quia hæc adversatur fini etiam primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur, ita ut vel nunquam, vel saltem rarissime sequatur, ut patet in meretricibus: & quando non impeditur incertum reddit Patrem prolis, quod prolis educationi adversatur. Finis autem primarius Matrimonii est tum generatio prolis, tum ejus recta educatio.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

Impedimenta Matrimonii alia sunt impedientia tantum, quæ reddunt illud solummodo illicitum. Alia dirimentia, quæ insuper edificantur invalidum, si fuerit attentatum: unde sic

vocantur, non quod Matrimonium semel validè contractum dirimant, cum Matrimonium semel validum sit insolubile, sed quia faciunt ne validè contrahi possit. Porro semper dirimunt non obstante ignorantia invincibili sive juris sive facti circa illa: quia non sunt pœna, quæ culpam supponant, sed inhabilitates morales ad Matrimonium ob bonum commune statuta, quæ non requirunt cognitionem sui ut contrahantur, cum bonum commune postulet ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen, cum non sint subjecti legibus Ecclesiæ, non astringuntur impedimentis solius juris Ecclesiastici; unde ob illa separari non debent, si convertantur.

Q. I. Quot sunt impedimenta impedientia tantum?

Resp. Sunt quatuor, quæ nunc certò vigent, & sub mortali obligant, cum materia præcepti sit gravis. Hoc versu continentur.

Ecclesiæ vetitum, tempus, Sponsalia, votum.

1. Itaque est Ecclesiæ vetitum, id est, prohibitio ab Episcopo vel Parocho facta de non contrahendo, ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innotescat. c. 2. de Matrim. contract. & c. & c. ult. de clandest. desponsat. Item prohibitio, à Conc. Later. 4. & Trid. facta ne contrahatur sine præviis denuntiationibus, vel earum dispensatione.

2. Tempus, quo Nuptiæ sunt interdictæ, quod jure novo, Trid. sess. 24. c. 10. est ab

Ad-

Adventu usque ad diem Epiphaniæ exclusivè, & à die Cinerum usque in Octavam Paschæ inclusivè. Sed quia ibi loquitur de solemni- bus nuptiis, jure communi secundum multos solum prohibetur hoc tempore sub mortali solemnitas Nuptiarum, nempe Benedictio Sponsi & Sponsæ, traductio Sponsæ ad ædes Sponsi, Choreæ, & convivia nuptialia. Unde Rituale Rom. dicit solum hoc tempore so- lemnitates nuptiarum prohibitas esse: *ut Nuptias benedicere, Sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia: Matrimonium autem omni tempore contrahi potest.* Matrimonii tamen consum- mationem tunc prohiberi declaravit S. Con- gregat. teste Fagnan. eo quòd hæc non con- veniat tempori devotioni & pœnitentiæ dica- to. Imò ex consuetudine vel jure particulari multarum Diœcesium, Matrimonii celebratio dicitur etiam tunc non permitti absque specia- li causa & licentia Episcopi.

3. Sponsalia prius cum alio contracta & nondum dissoluta: quia tunc violaretur in re gravi fides alteri data, & promissio onerosa ei facta & ab eo acceptata, quæ obligant ex justi- tia graviter in re gravi, ex c. *Atho.* 27. q. 2.

4. Est votum simplex castitatis in sæculo ser- vandæ, vel ingrediendi Religionem, vel susci- piendi Ordinem sacrum, vel nunquam nu- bendi, c. 6. *qui Clerici, &c.* nam votum jure di- vino naturali obligat ad sui observationem, ne fides Deo data violetur. Validum tamen esset Matrimonium, ex cap. cit. nam ex natura rei

res alicui promissa potest alteri validè licet illicite dari. At votum simplex non corporis traditionem, sed solam promissionem complectitur. *Post votum simplex adhuc remanet homo Dominus corporis sui, & ideo potest ipsum dare alteri scilicet uxori,* ait S. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. a. 2. q. 2.

Q. 2. *Quanam observanda sunt circa Banna seu denuntiationes futuri Matrimonii?*

Resp. Sequentia. 1. Licet ad valorem Matrimonii non requirantur, cum nullo jure ob earum defectum irritetur; tamen graviter præcipiuntur à Conc. Later. 4. & Trid. sess. 24. c. 1. Quare qui sine illis, vel legitima dispensatione Episcopi contrahunt, & Parochus assistens peccant mortaliter: quia violant præceptum Ecclesiae in re gravi, ubi agitur de gravissimis malis impediendis: nisi tamen excusaret urgentissima necessitas, qualis reperitur in articulo mortis; ut si concubinarius brevi moriturus velit & debeat contrahere Matrimonium cum concubina, tunc si nequeat adiri Episcopus vel ejus Vicarius, Parochus per epichiam poterit interpretari legem illam in tali casu non obligare.

2. Ex præcepto fieri debent tribus diebus festivis continuis, non tamen immediatis, ab utriusque contrahentis Parocho vel Parochis, in Ecclesia inter Missarum solemnias; nisi ex causa justa Ordinarius dispenset, ex Conc. Later. 4. c. 51, & Trid. sess. 24. c. 1. Quare si con-

si contrahentes sint diversarum Parochiarum, debent fieri denuntiationes in utriusque Parochia: & tunc unus Parochus non potest Matrimonio assistere, nisi habeat testimonium alterius Parochi de illis factis. Quòd si alteruter Sponsus non ita pridem in aliqua Parochia commoretur, denuntiationes fieri debent eo in loco ubi diutius manserit, ut facilius impedimenta, si quæ fuerint, detegantur. Quoad vagos verò Parochus nihil debet agere sine licentia Ordinarii, ut jubet *Trident.*

2. Inter singulas proclamationes, item inter ultimam & ipsam Matrimonii celebrationem intercedere debet aliquod intervallum, juxta cujusque Diœcesis statuta.

4. Est mortale si una è tribus omittatur, nisi probabilis adsit suspicio Matrimonium posse malitiosè impediri; tunc enim *Trident.* permittit unicam denuntiationem præmitti, aut etiam nullam de licentia Ordinarii, si hoc putetur necessarium ad amovendum periculum.

5. Si intra duos menses post factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, illæ repetantur, nisi aliter Episcopo videatur. Ita *Rituale Rom.* quia interea possent Sponsi contraxisse aliquod impedimentum.

6. Qui extra Confessionem novit aliquod impedimentum, etiam occultum, inter nupturientes, tenetur sub mortali illud detegere, tum ex præcepto Ecclesiæ, tum jure naturali: nam tunc agitur de bono communi, salute proximi, & valore Sacramenti; & quisque gravi-

ter tenetur, præsertim iubente Superiore, impedire grave damnum proximi, qualis est nullitas Matrimonii; ex qua plura peccata & incommoda oriuntur, ut concubinatus, illegitimitas filiorum. Unde Conc. Camerac. an. 1565. jubet excommunicari eum, qui verum impedimentum sciens reticuerit, sicut qui falsum finxerit.

Nec obstat quòd nequeas probare impedimentum, nam unus testis fide dignus Matrimonium impedit ex c. 27. de Sponsal. donec oppositum probetur. Quòd si inde oriretur infamia denunciato, teneris privatim admonere, ut à Matrimonio desistat: quod si nolit, teneris monere Parochum. Item quisque tenetur declarare si alteruter habeat impedimentum prohibens, ob præceptum Ecclesiæ, & quia quisque tenetur impedire peccatum proximi, & peccati executionem, cum potest saltem sine suo gravi damno.

7. Parochus cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, nec ei assistere, sed remittere ad Episcopum vel ejus Officialem.

Q. 3. Quot sunt impedimenta dirimentia?

Resp. Post Trident. sunt 15. his versibus comprehensa:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus & impos,*

Si

*Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.
Hec socianda vetant connubia, facta retractant.*

Porro est peccatum mortale contrahere cum aliquo ex hisce impedimentis: nam fit contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, & attentatur Sacramentum, quod non potest effici. Hinc ne quidem metus gravis excusaret à peccato: nam cum aliquo ex his impedimentis scienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc tentaret Sacramentum, quod non potest efficere: vel solum fingeret se intendere, & tunc fingeret se ministrare Sacramentum quod non vult ministrare: quod utrumque est graviter injuriosum Sacramento.

I. *Error.* Si sit circa substantiam personæ jure etiam naturali Matrimonium irritat. Quia impedit consensum in substantiam contractus, nempe in personam, quâ cum contrahitur; nam persona est substantiale ac primum obiectum Matrimonii, cum sit res ipsa circa quam contractus Matrimonii primario versatur: at nullus est contractus sine consensu circa substantiale obiectum illius. Idque etiam si error sit solum concomitans, quia adhuc deest consensus actualis positivus essentialiter requisitus ad hunc contractum: nam quod incognitum est, non potest esse actu volitum. Unde Lia pro Rachele obstrusa Jacobo Gen. 29. non fuit verè ejus uxor, nisi postquam ipse detectâ fraude Liam acceptavit in uxorem.

Si verò error sit solum circa qualitatem, seu

accidentiæ personæ, ut nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem, &c. non dirimit Matrimonium, etiamsi alterius contrahentis dolus ei causam dedisset. Quia nihilominus adest consensus absolutus in personam, cum qua contrahitur, quæ est objectum directum ac substantiale hujus contractûs: quippe defectus accidentium non tollit substantiam rei, nec consensum absolutum in rem ipsam, causâ 29. q. 1.

Excipe 1. Nisi error qualitatis redundet in errorem personæ, ut cum qualitas personam determinat, distinguitque à quavis alia: ut si intendas contrahere cum primogenita, quam aliter non novisti, & ejus loco detur secundogenita; nam error circa talem qualitatem impedit consensum circa objectum substantiale per illam determinatum. 2. Nisi consensus datus sit solum sub conditione talis qualitatis circa quam erratur, ut si dicas *accipio te in uxorem si es dives, vel nobilis, &c. Secus, non te accipio.* Tunc enim qualitate istâ non subsistente Matrimonium nullum est, propter defectum consensûs in personam alligati tali qualitati: nam consensus conditionatus non subsistit, non subsistente conditione cui alligatur. Sed tunc requiritur ut contrahens habeat actu voluntatem non aliter contrahendi, vel antea habuerit nec revocârit. Verum si conditio exterius non exprimitur, contractus in foro externo censetur absolutus: unde si quis interius consensisset tantum sub conditione si fit dives, nobilis,

bilis,
sunt
2
per
put
q. 2
Rat
gna
tur
lata
ber
cit.
vel
esse
ibid
ma
Jus
bus
3
per
bata
Tri
iter
pot
Gro
Me
in
mo
me
Ma
vin

bilis, &c. cogeretur illam ducere, & consensum absolutum dare.

2. *Conditio.* Conditio servilis ignorata, dum persona libera contrahit cum persona serva putans esse liberam, ex c. *si quis ingenuus* 29. q. 2. & ex cap. 2. & 4. *de conjugio servorum.* Ratio hujus impedimenti est, ut tollatur magna contractus inæqualitas, & ut impediatur gravis injuria personæ liberæ ignorantivillata. Valet tamen Matrimonium, si persona libera cognoscebat alterius servitutem, ex cap. cit. nam tunc consentit in illam inæqualitatem; vel si persona serva ducat aliam servam, putans esse liberam; quia par est utriusque conditio. *ibid.* Nomine personæ servæ hinc intelligitur mancipium, in quod Dominus habet plenam Jus vendendi, donandi, & quibuslibet operibus servilibus occupandi.

3. *Votum.* Scilicet votum solemne castitatis per professionem factam in Religione approbata, vel per susceptionem Ordinis Sacri, ex Trident. sess. 24. can. 9. & cap. un. *de voto in 6.* Item votum simplex castitatis in Societate Jesu post biennium novitiatus emissum, ex Bulla Gregor. XIII. *Ascendente Dño,* Religiosi autem, Moniales, Clerici in Sacris Constituti, & Laici in gradibus prohibitis tentantes inire Matrimonium excommunicantur ipso facto ex *Clement. de consanguin.*

4. *Cognatio.* Triplex est cognatio dirimens Matrimonium. Prima dicitur legalis, & est vinculum, seu propinquitas personarum orta

ex adoptione perfecta, per quam persona extranea assumitur in Filium vel Filiam, ac heredem necessarium, & transit in patriam potestatem adoptantis. Hæc Matrimonium dirimit in perpetuum inter adoptantem, & adoptatum, adoptique posteros usque ad 4. gradum inclusivè; inter adoptatum & uxorem adoptantis; inter adoptandum & uxorem adoptati; item inter adoptatum seu adoptatam & filios aut filias adoptantis, sed solum usquedum liberi sint à potestate patria per mortem adoptantis, vel per emancipationem. c. *Unico de cognat. legali.*

Secunda est cognatio spiritualis, quæ est vinculum, seu propinquitas personarum jure Ecclesiastico inducta, ratione Baptismi & Confirmationis. Irritat Matrimonium inter Baptizantem & Baptizatum, Baptizatique Patrem & Matrem; nec non inter Patrimos seu susceptores, & Baptizatum Baptizatique Patrem & Matrem; item inter Confirmantem & Confirmatum, Confirmatique Patrem & Matrem. Inter hos & non plures contrahitur, ex Trid. sess. 24. c. 2.

Porrò non contrahitur à Procuratore, sed à solo mandante, ut teste Fagnano resolvit S. Congregatio: nam hic solus à parentibus baptizandi designatur, & Patrimus reputatur, & ut causa principalis suscipit ac tangit per Procuratorem tanquam per instrumentum, qui non agit nomine suo, sed mandantis. Contrahitur tamen etiam à Laico baptizante in casu
neces-

necessitatis; qui proinde non potest ducere puellam à se Baptizatam vel ejus Matrem.

Tertia est cognatio naturalis, quæ dicitur consanguinitas, & est propinquitas seu conjunctio sanguinis inter personas, vel ab eodem stipite propinquo descendentes, ut sunt fratres & cognati, vel quarum una descendit ab altera, ut sunt pater & filia, avus, neptis, &c. Hæc distinguitur per lineas & gradus.

Linea est ordinata series personarum sanguine junctarum constans certis gradibus: & duplex est, nempe recta & transversa seu collateralis.

Linea recta est ordinata series ascendentium & descendentium, ab eodem stipite directè procedentium, quorum scilicet unus ab altero descendit, ut patris, filii, nepotis, pronepotis, &c. in hac linea juxta jus canonicum non computatur persona quæ est communis stipites, id est, ex qua aliæ ducunt originem.

Transversa est ea, quæ continet personas descendentes quidem ab uno communi stipite, sed quarum nulla descendit ab altera: unde dicuntur collaterales, ut sunt frater & soror, consobrinus & consobrina, &c. Per gradum hic intelligitur distantia personarum consanguinearum inter se à communi stipite.

Ad cognoscendos gradus hæc sunt Regulae.
 I. In linea recta tot sunt gradus, quot generationes seu personæ dempto stipite: sive tot gradibus una persona distat ab alia, quot generationibus seu personis inferior à stipite de-

scen

scendit: sic filius vel filia distat à patre & matre uno gradu; nepos vel neptis ab avo & avia duobus gradibus, & sic deinceps. 2 In linea collateraliali si personæ æqualiter à communi stipite distent, eo gradu inter se distant, quo distant ab eodem stipite; sive tot gradibus inter se distant, quot generationibus descendunt à communi stipite. Sic Frater & Soror sunt in primo Gradu, Consobrini seu liberi Fratrum in secundo, horum Filii in tertio, & ita deinceps, c. *ad sedem* 35. q. 5. nam cum adæquata horum conjunctionis ratio sit unio cum stipite, non possunt magis aut minus inter se distare quam à stipite.

Si verò personæ inæqualiter distent à communi stipite, in eo Gradu se contingunt, quo remotior distat à stipite: nam personæ collaterales non debent magis aut minus inter se distare, quam una distet à stipite, qui est horum propinquitatis ratio. Unde Filia & Frater Patris sunt consanguinei in secundo Gradu; & si una sit in quinto, altera in quarto, censentur esse inter se in quinto, sicque inter illas non est impedimentum, c. *vir. de consanguin.*

Consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium saltem jure humano, ex Respons. Nicolai I. ad consulta Bulgar. c. 39. ibi: *Inter eas personas, quæ parentum liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter Patrem & Filiam, vel Avum & Neptem, vel Matrem & Filium, vel Aviam & Nepotem, & usque ad infinitum.* Imò juxta multos

tos etiam jure naturali, saltem seclusâ necessitate extrema conservandi speciem humanam: tum quia concubitus inter ascendentem & descendentem refugit ipsa natura ut valdè indecentem; & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere: tum quia est contra reverentiam debitam progenitoribus, nam per conjugium fit æqualitas seu mutua subjectio quoad debitum, & per actum conjugalem turpitudine quædam alterius revelatur, ex c. 18. *Levit.* quod repugnat reverentiæ, quam descendentes debent ascendentibus: omnes quippe ascendentes habent rationem Principii & Superioris; descendentes verò loco liberorum habentur, cum causa causæ sit etiam causa causati. Deus autem ut naturæ auctor & Matrimonii institutor non censetur concessisse potestatem contrahendi Matrimonium per se habens indecentiam ac repugnantiam cum natura rationali: nemo autem habet potestatem tradendi dominium corporis sui, nisi dependenter à Deo, qui est supremus rerum ac jurium omnium Dominus. Certè omnes fatentur nullum esse Jure naturæ Matrimonium in primo gradu, ut inter Patrem & Filiam, aut Matrem & Filium, quia id exigit reverentia specialis suo Principio immediato debita.

Consanguinitas in linea collateralis nunc irritat Matrimonium duntaxat usque ad quartum gradum inclusivè, c. *non debet de consanguin.* ex Conc. Gener. Later. 4. cum antea usque

que ad 7. dirimeret. & quidem juxta multos Jure naturali in primo gradu, ut inter Fratrem & Sororem, extra necessitatem conservandi vel propagandi genus humanum: quia conjugium Fratris cum Sorore continet gravem indecentiam, ut patet ex communi sensu hominum etiam ethnicorum, qui has nuptias semper exhorruere: unde Abraham, Gen. 12. judicavit Ægyptiis persuasum iri Saram non esse uxorem suam, si putarent eam esse ejus Sororem. In aliis verò solo Jure humano, cum etiam in 2. gradu possit Papa dispensare, ex Trident. sess. 24. c. 5. & Infidelium Matrimonia in eo gradu valida sint, ex c. 8. de divor. Ratio autem impedimenti consanguinitatis & affinitatis est. 1. Ob reverentiam quam ipsi consanguinei sibi mutuò debent, propter originem ab eodem stipite tractam, & sanguinis communionem. 2. Ad removendum periculum fornicationis seu incestus, à quo valde arcet impotentia Matrimonii secum ineundi; nam alioqui cum consanguinei & affines aut in eadem domo commorentur, aut passim se invisant, & familiari consuetudine utantur, magnus fornicationi pateret aditus. 3. Ad amicitia vincula protendenda cum extraneis.

Not. 1. Consanguinitas inter duas personas potest esse duplex ex duplici capite. 1. Quia sunt duo stipites: ut si duo Fratres contrahant cum duabus feminis inter se consobrinis, liberi ex his duobus conjugii nati erunt in secundo gradu ex parte Patrum, & in tertio ex parte

Ma-

sup

Matrum: & tunc dicuntur esse in 2. & 3. ex duobus stipitibus. 2. Quia licet sit unus sti pes, ab eo descendentes inter se Matrimonia contraxerunt, ex quibus nati liberi sunt dupliciter consanguinei. Cùm autem est duplex consanguinitas, tunc est quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione dispensationis.

Not. 2. Graviter peccaret, qui etiam propter mortis periculum sine dispensatione absolute contraheret cum persona consanguinea vel affini in gradu prohibito, & copulam exerceret: nam tunc cùm Matrimonium sit nullum, copula esset fornicatio, imò incestus lege naturali prohibitus. *Azor.*

Not. 3. Superior duorum liberi ac nepotes contrahunt eadem impedimenta Matrimonii inter se, & cum legitimis parentum Filiis ac nepotibus: quia hæc fundantur in communiione Sanguinis ejusdem, qui perinde spurii ac legitimis communicatur.

5. *Crimen.* Duo crimina præter raptum irritant Matrimonium. Primum est homicidium, quo duo ex prævia conspiratione, etsi absque prævio adulterio, conjugem alterutrius occidunt sive per se, sive per alium, physice, vel moraliter, consilio, suasionem, imperio, ex intentione postea Matrimonium inter se ineundi, c. 1. *de convers. infidel.* vel quo post admissum adulterium interficitur, etsi sine prævia conspiratione, conjux unius ab alterutro adultero, ex intentione contrahendi Matrimonium

nium cum superstite conjugē, licet mortem illam nolente & ignorante, c. 3. *de eo qui duxit*, &c. Nec refert an vir, an uxor occidatur.

Homicidium verò patratum sine intentione ineundi Matrimonii, vel sine pravia conspiratione & adulterio non dirimit Matrimonium: quia jura hoc non exprimunt. Idem dic de tentata, sed non perfecta cæde, quia requiritur mortis machinatio efficax & perfecta; cum leges illæ sint pœnales, ideòque strictæ interpretationis.

Secundum est adulterium sic commissum, ut adulteri ante vel post adulterium, quantum est de se, Matrimonium ineant vivâ comparte, vel saltem promittant se inituros illâ mortuâ, c. ult. *de eo qui duxit*, &c. Ad hoc autem necesse est. 1. Ut adulterium sit consummatum, & quidem scienter ut tale ab utroque commissum. 2. Ut promissio facta sit tempore Matrimonii sive ante sive post adulterium, & ab altero acceptata, non tamen ut sit mutua, nec juxta multos, ut sit sincera. Ratio hujus impediendi est, ne spe Matrimonii futuri sumatur ansa machinandi mortem conjugis. At valet Matrimonium inter adulteros post mortem conjugis, nisi alteruter ejus necem machinatus fuerit, vel dum viveret Matrimonium promiserit, c. 6. *de eo qui duxit*, &c.

6. *Disparitas cultûs seu Religionis.* Hæc irritat Matrimonium inter personam baptizatam & non baptizatam. Idque solo Jure Ecclesiastico per universalem & antiquissimam consuetudinem

vinem vim legis habentem, non tamen ante sextum sæculum, indueto. Unde S. Monica teste S. Augustino, l. 9. Conf. c. 9. nupsit viro infideli, & S. Clotildis Clodoveo Regi nondum Baptizato.

At valet Matrimonium personæ Catholicæ cum Hæretica, vel cum Apostata baptizato, cum nullo Jure irritetur, licet sit prohibitum Jure Ecclesiastico, imò & naturali, si sit morale periculum subversionis. Secluso tamen hoc periculo, & positis certis conditionibus, secundum communem, licitum est ex dispensatione Papæ; & reipsa hanc Urban. VIII. ob communem Religionis utilitatem concessit Henricæ Borboniæ, ut nuberet Carolo Anglorum Regi Hæretico.

7. *Vis*, Si injustè inferatur, pœnis, vexationibus, minis, quæ metum gravem incutiant ad consensum extorquendum: nam metus gravis injustè à quovis etiam alio tertio incussus ad extorquendum consensum irritat Matrimonium, c. 14. 15. & 28. *de Sponsal.* sufficit metus mali gravis probabiliter imminentis, sive illud sit grave absolutè & in se, sive tantum respectivè ad timentem; æquè enim notabiliter tollit injustè voluntarium perfectum. Ratio impedimenti est, quia si esset validum, cum naturâ suâ sit indissolubile, injuria nunquam posset tolli, nec pars innocens in priorem statum restitui; & inde gravissima incommoda sequerentur: nam Matrimonia coacta infelices habere solent exitus, cum non

fundentur in mutuo amore. Præterea fidelium Matrimonium significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ fundatur in amore libero ac voluntario, non in coactione.

Dixi, 1. *Metus gravis*, nam levis metus, etsi injustus, non irritat, exc. 6. *de Sponsal.* quia non notabiliter minuit libertatem, & facile contemni potuit. 2. *Injustè*, nam si metus sit justè incussus ab homine, valet Matrimonium, exc. 10. *de Sponsal.* & c. 2. *de adulter.* quia fuit sufficienter voluntarium in suo Principio, & nulla intervenit injuria. Sic valet ex metu justæ excommunicationis, vel pœnæ à Judice intentatæ contractum. Unde qui contraxit Sponsalia, compelli potest metu Censuræ ad Matrimonium, cap. cit. Imò valet etiam si metus justè incutiatur à privato homine, ut si stupratori filix suæ minans Pater intentet se eum apud judicem delaturum, nisi eam ducat: nam qui justè procedit, non dicitur vim inferre: secus, si minetur se eum occisurum. 3. *Ad extorquendum consensum*, nam si metus injustè incutiatur ob alium finem, v. g. vindictam, ut si quis ad placandum inimicum necem minantem ducat ejus filiam, vel si iniustè detineatur in carcere ob aliam causam, ut eo se liberet, ducat filium Judicis vel custodis, valet Matrimonium: quia ille metus, ut supponitur, non est per se ac directè causa Matrimonii, sed tantum occasio: nam ille sponte tale medium evadendi eligit. 4. *A persona, &c.* nam si metus ortus sit à causa naturali, vel sponte susceptus,

ptus, v. g. ex metu naufragii seu mortis instantis valet Matrimonium: quia tunc sine alterius injuria, & à nullo alio nisi à se ipso compellitur ad contrahendum. *Vide dicta de metu in contract.*

8. *Ordo sacer.* nempe Subdiaconatus, Diaconatus & Sacerdotium, ob annexum votum solenne castitatis, & legem Ecclesiasticam, c. 1. de Cleric. conjug. & c. 7. Conc. Later. 2. & ex Trid. sess. 24. can. 9.

9. *Ligamen.* est vinculum prioris conjugii sive rati tantum sive consummati, quo durante secundum jure divino est invalidum: nam in lege nova Polygamia nec licita, nec valida est. Hinc coniux non potest aliud Matrimonium inire, nisi habeat certitudinem moralem de morte compartis, c. 2. de secund. nupt. ibi: *nullus ad secundas Nuptias migrare presumat, donec ei constet quod ab hac vita migravit conjux ejus.* Alioquin enim exponeret se periculo mœchandi.

Quod si post contractas bonâ fide secundas Nuptias dubitet de morte prioris coniugis, tenetur quam primùm diligenter inquirere veritatem, & interim abstinere à petendo debito, non tamen à reddendo. Si verò de prioris coniugis vita constiterit, tenetur posteriorem statim relinquere; & ad priorem reverti, ex eod. cap.

Si verò uterque malâ seu dubiâ fide processit, neutri licet petere & reddere debitum: quia neutri est possessio Juris pro petendo debito;

nam possessio Juris inchoari nequit cum mala vel dubia fide. Si autem unus tantum cum dubio contraxit, hic non potest petere debitum, etsi debeat reddere; nam contraxit malâ fide & sine judicio prudenti de morte conjugis.

Porro sola absentia multorum annorum, nec sola fama fundat certitudinem moralem sufficientem. Sed requiritur testimonium authenticum mortis conjugis, approbatum ab Ordinario, sine cujus licentia Parochi non debent tunc agere. Quod si desit testimonium authenticum conjugis jam diu absentis, necesse est, ut hanc testentur homines fide digni.

10. *Honestas.* seu Justitia publicæ honestatis, est quædam affinitas seu propinquitas personarum Jure civili & canonico inducta, proveniens vel ex Sponsalibus validis & absolutis, vel ex Matrimonio rato non consummato, ob publicam morum honestatem. Si ex Sponsalibus oriatur, Matrimonium irritat solum inter sponsum & consanguineam sponsæ in primo gradu, & vicissim, ex Trid. sess. 24. c. 3. Idque etiamsi sponsalia postea fuerint justè dissoluta, c. *Si quis.* 27. q. 2. etiam mutuo consensu ex c. 5. *de desponsat. impub.* nam hoc impedimentum non à contrahentium voluntate pendet, sed ab Ecclesiæ, quæ illud constituit, instituto, & quæ voluit illud esse perpetuum; eo quod non deceat Matrimonium contrahi inter personas, quæ sibi factæ sunt propinquæ per Sponsalia. Si ex Matrimonio rato oria-

tur.

tur, irritat usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusivè, ut declaravit Pius V. in Bulla 62. afferens Tridentinum circa hoc nihil innovasse.

11. *Ætas* nempe impuberum. Nam horum Matrimonium illicitum & irritum est Jure canonico c. 10. *de desponsat. impub.* Valet tamen Matrimonium inter pubertati proximos, qui jam habent sufficientem ad id discretionem rationis & potentiam generandi ex cap. 9. eod. tit.

12. *Affinitas* est conjunctio seu propinquitas personarum orta ex copula carnali completa, seu per se sufficiente ad generationem prolis, sive licita, sive illicita. Oritur inter consanguineos viri & solam mulierem, item inter consanguineas mulieris & solum virum. Ratio est, quia vir & mulier per copulam carnalem fiunt una caro: ac proinde consanguinitas unius fit consanguinitas alterius, & vicissim, c. *porro* 35. q. 5. Affinitas quæ oritur ex licita seu conjugali copula irritat Matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè in linea collateralis, perinde ac consanguinitas, c. 8. *de consang.* quod in hac parte non fuit correctum. Quæ oritur ex illicita copula, solum irritat usque ad secundum inclusivè, ex Jure novo Trid. sess. 24. c. 4. ita ut jam in ulterioribus gradibus Matrimonium sit validum, imo & licitum, ut declaravit Pius V. Bulla 62.

Nota. 1. In affinitate lineæ & gradus eodem modo computantur, quo supra in consanguini-

nitate: unde quo gradu aliquis consanguineus est uni conjugum vel copulorum, eodem gradu affinis est alteri. Sic consanguinea uxoris in 1. & 2. gradu, affinis est viro in 1. & 2. gradu: & vicissim consanguineus mariti in 1. & 2. gradu, affinis ex uxori in iisdem gradibus.

2. Hoc impedimentum est solum Juris humani. Excipiunt multi gradum primum lineæ rectæ, ut inter privignum & novercam, vitricum & privignam; quia omnes gentes benè institutæ talia connubia ob indecentiam abhorruerunt, ex 1. ad Cor. 5. & ex l. 4. *Cod. de nupt.* Enimverò cum vitricus & noverca per copulam conjugalem facti sint una caro, privigna vitrico eandem fere reverentiam debet, quam deberet matri. Quare Matrimonium inter tales dedecet naturam rationalem; ideóque Deus illud validè contrahendi potestatem non dedit.

3. Copula incestuosa cum consanguineis conjugis non dirimit Matrimonium validè contractum, cum sit insolubile; sed priv. t nocentem Jure petendi debitum, non tamen facultate reddendi; ne pars innocens pr. vetur suo Jure ob alterius delictum, c. 4. & 10. *de eo qui cognovit, &c.*

4. Consanguinei conjugum vel copulorum non fiunt affines inter se. Sic consanguinei uxoris non sunt affines consanguineis viri, nec hi illis, c. 5. *de consang.* hinc duo Fratres validè contrahunt cum duabus Sororibus, & Filius,

Filius Mariti ex alio conjugio cum Filia uxoris ex alio pariter conjugio suscepta.

13. *Clandestinitas.* Matrimonium clandestinum est illud, quod non contrahitur coram Parocho proprio vel alio Sacerdote de ipsius Parochi vel ordinarii licentia, & duobus saltem testibus. Est invalidum in omnibus locis, ubi Tridentini decretum de hoc promulgatum vel receptum est, ut patet ex his verbis decreti, sess. 24. c. 1. *Qui aliter quàm presente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos presenti decreto irritos facit & annullat.* Quamvis autem ante Trident. ejusmodi Matrimonia fuerint valida, semper tamen fuerunt, & sunt ubique illicita; nam *Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.* Trid. ibid. Circa hoc.

Not. I. Requiritur Parochus domicilii, aut saltem quasi domicilii sive viri, sive mulieris: nam quoad hoc Parochus unius censetur Parochus utriusque, cum contrahentes sint una moraliter persona: quia unus est utriusque contractus & unum Sacramentum. Ad domicilium autem alicubi acquirendum requiritur habitatio cum voluntate ibi semper habitandi. Ad quasi domicilium sufficit habitatio cum voluntate ibi manendi longo tempore, vel majore anni parte. Juxta multos sufficit

Parochus quasi domicilii: ita ut studiosi in Academiis, milites in Præfidiis, opifices, famuli, &c. qui majore anni parte alicubi habitant, vel habitaturi venerunt, possint coram Parocho loci contrahere: quia contrahunt ibi domicilium Parochiale in ordine ad Confessionem & alia Sacramenta, excepto Ordine: at is est proprius Parochus ad assistendum Matrimonio, qui in cap. *omnis*. de pœnit. &c. appellatur proprius Sacerdos. Idem declaravit pluries S. Congregatio teste Fagnano in c. *significavit*.

Not. 2. Episcopi per se ipsos, vel Sacerdotem à se deputatum, validè assistunt, cum sint Ordinarii, & Parochi etiam ipsorum Parochorum. Idem est de Vicario generali Episcopi; nam unam & eandem suo modo potestatem Jurisdictionis habet cum Episcopo.

Not. Parochus domicilii & testes debent esse simul præsentés, etiam moraliter, ita ut intelligant quid agatur: quia requiritur talis præsentia, ut possint testari veritatem Matrimonii. At non obest valori, si repugnent: quia Trident. eorum præsentiam, non consensum requirit, & sine hoc obtinetur finis decreti, qui est, ut tale Matrimonium Ecclesiæ constare possit: *Sacra Congregatio* (inquit Fagnan. in cap. *Quoniam*, l. 13. de constit.) *declaravit validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, qui sibi aures obturaverat. Item coram Parocho tam viri quàm mulieris etiam in aliena Parochia, etiam si*

iam si Episcopus illi Matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantum ordinibus initiato. Qui non potest tamen legare nisi Sacerdotem. Imò valet contractum coram Parocho suspenso, excommunicato, vel irregulari, ut declaravit S. Congregatio Cardin. teste eodem Fagnano. Graviter tamen peccant, qui coram Parocho invito contrahunt: quia gravem admittunt irreverentiam in Ecclesiam, cujus ille personam sustinet, nisi irrationabiliter contradiceret, nec posset adiri Superior.

Not. 4. Secundum multos ad valorem sufficientiunt quilibet testes ratione utentes: nam nulli excipiuntur à concilio, & concurrunt cum alio fide digno nempe Parocho, cujus habitas supplet.

Not. 5. Vagi, & qui nullibi certas sedes habent, debent contrahere coram Parocho loci, in quo versantur dum contrahunt, quia nullus alius est proprius eorum Parochus, & ex Trid. sess. 24. c. 7. ubi Parochis precipit, ne illorum Matrimonii intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, num scilicet liberi ac idonei sint ad contrahendum; & re ad Ordinarium dilatâ, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

Not. 6. In locis Hæreticorum, ubi Trident. promulgatum fuit, ut in Hollandia, ex dispensatione Ecclesiæ valet Matrimonium Catholicorum sine præsentia Parochi contractum, si ibi nullus sit Parochus Catholicus, nec ejus vices supplens, vel si nequeat sine gravi peri-

culo adiri aut advocari, modo adhibeantur saltem duo testes, ut declaravit S. Congregatio, teste Bellarmino in Epist. ad Octavium Tricar. Episcop. nam decretum Tridentini non se extendit ad ea loca, ubi nulli sunt Parochi nec Vicarii.

Not. 7. Ex dispensatione tacita Papæ & usu Ecclesiæ validum est Matrimonium Hæreticorum in locis ubi publicè exercent suam Religionem, modò contractum sit secundùm ritum & leges loci, licèt ibi Trident. promulgatum fuerit, ut in Hollandia: nam Ecclesia non permittit, ut Hæretici illi ad fidem Catholicam conversi alias Nuptias contrahant, & eorum liberos habet ut legitimos. Ita Pœnitentia Romana respondit ad Episcop. Castoriens.

Not. 8. Habens domicilium in loco ubi decretum Trident. promulgatum non est, invalidè contrahit clandestinè in alio loco ubi receptum est: quia contractus fieri debent secundùm leges loci, in quo celebrantur: nam contrahentes sortiuntur forum loci in quo contrahunt. Imò incola loci, ubi Tridentinum receptum est, invalidè contrahit sine Parocho & testibus in loco ubi non est receptum, si eò se conferat in fraudem decreti, hoc est, ut clandestinè contrahat, ut S. Congregatio declaravit.

Not. 9. Matrimonium clandestinum non resolvi in Sponsalia declarat S. Congregatio apud Fagnan. in c. *ad audientiam*.

Not. 10. Non licet Parocho, qui etsi solus
extra

extra Confessionem novit occultum impedimentum, tali Matrimonio assistere: quia tunc officium testis obit: nemo autem testimonium præstare potest de actu, quem scit esse irritum. Si sit impedimentum non dirimens, v. g. votum castitatis, tenetur privatim mone- re, & si nihil proficiat, rem ad Ordinarium de- ferre; nam ex officio Pastoris tenetur maxi- mè impedire peccatum subditi. *Layman.*

14. *Impotentia*, seu inhabilitas ad coitum na- turalem & prolificum oritur vel ex maleficio, vel ex causa naturali, & quidem in foemina ex arditudine vasis; in viro autem vel ex nimia frigidityte naturæ, vel ex testiculorum carentia aut attritione, vel complexionis debilitate: unde fit ut non possit semen prolificum intra vas mulieris effundere.

Impotentia alia est absoluta, quâ quis est im- potens respectu omnium, alia respectiva, quâ quis est impotens respectu alicujus tantum. Et utraque subdividitur in perpetuam, & tem- poralem. Perpetua est ea, quæ tolli nequit sine miraculo, vel sine peccato, vel sine vitæ periculo; temporalis, quæ tolli potest sine peccato, vitæ periculo, & miraculo, sed me- diis licitis & ordinariis, sive naturalibus, sive supernaturalibus, ut precibus, exorcismis con- tra maleficia. Porro sterilitas non est im- potentia; nam eâ non obstante potest esse co- pula per se apta generationi, licet hæc per ac- cidens non sequatur, defectu scilicet morbi vel alicujus accidentalis qualitatis seminis, vel aliunde.

Dico

Dico, 1. Impotentia perpetua antecedens Matrimonium, quamvis se teneant ex parte unius, illud irritatum jure Canonico, ut patet ex titulo *de frigidis*, &c. tum jure naturali: quia Matrimonium consistit in mutua traditione potestatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideóque jure naturali impedit talem traditionem; nemo enim potest tradere potestatem actus, quem nullo modo habet in sua potestate; nam nemo potest dare quod non habet. Nec quis potest se obligare ad id, quod dare vel facere nequit, *cum impossibile nulla obligatio sit*, L. 145. ff. *de Reg. Jur.*

Quare impotentia perpetua absoluta dirimit Matrimonium respectu omnium: respectiva solum respectu illius personæ, ad quam est: nam eatenus impotentia irritat, quatenus impedit, ne contrahens possit dare dominium & usum sui corporis ad copulam generationi aptam.

Hinc eunuchi utroque testiculo privati nunquam possunt validè contrahere, ob defectum seminis prolifici, ut declaravit Sixtus V. in Bulla 59. idem est de illis, quibus attritus est uterque testiculus; vel qui integris licèt partibus semen prolificum emittere nequeunt, ob naturalem frigiditatem, vel perpetuam complexionis debilitatem. Secus dicunt de viro carente uno tantum testiculo, qui potest prolificum semen emittere: item de viro æ-

gro-

grotante; quia in hoc verè extat potentia habitualis, quæ est solùm ligata per accidens.

Dico, 2. Impotentia temporalis nullo jure irritat Matrimonium, c. 6. *de frigid.* Quia cum possit tolli, adest materia sufficiens contractui, sive quia non est impotentia simpliciter, sed secundùm quid tantum, nam est vera potentia quamvis impedita ad tempus, vel ad miniculo aliquo indigens. Si dubium sit, an impotentia Matrimonium præcedens perpetua, an temporalis sit, non licet Matrimonium iniri: quia exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis. Quòd si jam contractum est, tunc à jure conjugibus conceditur triennium experientiæ: ut adhibitis mediis possibilibus ac licitis conentur tollere impotentiam, quo completo si duret impotentia, nullum est Matrimonium, c. 5. *de frigid.* ubi si bonâ fide contraxerunt, iis permittitur, ut simul permaneant ut Frater & Soror. Quòd intellige, modò constet abesse omne incontinentiæ periculum, quod rarò abest; nam, ut notat Sanchez, hæc confœderatio est periculosissima, quare non est facilè concedenda; quippe talibus nihil licet eorum, quæ solutis interdiciuntur, ut tactus, &c. cùm reverà conjuges minimè sint. Igitur separari debent, si alteruter id petat, vel morale sit periculum incontinentiæ. Quòd si separatione factâ vir ex post facto deprehendatur potens, prius Matrimonium restauretur, etsi mulier alteri
nupse-

nupserit: quia verè erat validum, cùm impotentia fuerit tantum temporalis.

Porro conjux laborans impotentia solum respectivâ potest aliam ducere; secus, si ea sit absoluta ac perpetua. Vir autem solutus morti proximus potest validè contrahere cum concubina: quia habet veram potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis tunc morbo impeditam, & probabiliter nunquam postea in actum reducendam.

Dico, 3. Impotentia quælibet superveniens Matrimonio rato licet nondum consummato illud non dissolvit: quia fuit validum, nec dissolvi potest, nisi per professionem Religiosam, vel dispensationem Papæ. Tunc autem conjux impotens exigente comparte tenetur adhibere media ad impotentiam expellendam apta, modò periculum mortis non afferant, quia tenetur ex justitia debitum reddere, ideoque actus conjugalis capacem se reddere.

Not. Hermaphroditi, hoc est, utrumque sexum habentes, per se loquendo non sunt impotentes. Quare per loquendo contrahere possunt secundum sexum qui in ipsis prævalet: quia ad usum Matrimonii idonei sunt secundum sexum illum. Si uterque sexus sit in iis æqualis, alterutrum eligere debent, & secundum illum contrahere. Sed factâ semel electione, aliud Matrimonium secundum alium sexum contrahere prohibetur, quamvis esset validum.

15. *Raptus.* Nullum potest consistere Matrimonia

trimonium inter raptorem & raptam etiam post raptum consentientem, quamdiu manet in potestate raptoris. Si rapta à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta consentiat, valebit Matrimonium. Ita decernit, Con. Trident. sess. 24. c. 6. ubi ipso facto excommunicationem, & alias pœnas statuit in raptorem, & omnes ei consilium, auxilium & favorem præbentes. Circa quod

Not. 1. Raptus hîc est violenta abductio fœminæ de loco in locum, Matrimonii ineundi, vel libidinis exercendæ causâ. Duplex est raptus species, una qua persona invita per vim abducitur: altera, qua abducitur persona consentiens, sed invitis parentibus, vel Curatoribus, sub quorum est potestate. Secundum multos solus raptus quo abducitur fœmina invita, est impedimentum dirimens: non autem, si ipsa volens, sed invitis parentibus abducatur: quia Trident. voluit illud cessare, si rapta esset à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta; nec ad hoc exigit, ut restituatur parentibus. Et quia intendit tantum consulere libertati perfectæ Matrimonii; quæ non læditur, dum fœmina consentiens abducitur, invitis licet parentibus. Dicitur tamen in Galliis raptus seductionis haberi à plerisque pro impedimento dirimente.

Not. 2. Non refert an quis per se vel per alium rapiat: nam ex Reg. Jur. 72. in 6. *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.*

Not. 3. Non sufficit, si fœmina vitum rapiat;

at: quia Trid. loquitur de solo raptore, & leges præsertim pœnales non comprehendunt ea, quæ rarissimè fiunt, qualis est hic casus, nisi clare exprimant, l. 5. ff. *de legib.*

Q. 4. *Quis potest dispensare in impedimentis dirimentibus?*

Resp. Ne Papa quidem dispensare potest in impedimentis jure naturali dirimentibus, quæ sunt error, amantia, consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in primo transversæ, ligamen, impotentia, & secundum multos affinitas in primo gradu lineæ rectæ: nam Christus talem potestatem Ecclesiæ non concessit, ut patet ex praxi.

Resp. II. In aliis impedimentis, quæ solo jure Ecclesiastico dirimunt, solus Papa ut caput Ecclesiæ dispensare potest, saltem ordinariè loquendo; nam nemo potest dispensare in lege Superioris, nisi hoc ei concedatur: impedimenta autem illa sunt à Papa, vel à Conciliis Generalibus, vel consuetudine universali statuta; nec facultas in iis dispensandi Episcopis concessa est, ut constat ex usu ubique recepto. Quare Conc. Turon. an. 1183. ait: *In quarto gradu consanguinitatis, & affinitatis, nec non cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus.*

Dixi, *Saltem ordinariè loquendo.* nam, ex communi sententia, Episcopus potest dispensare in impedimentis occultis post Matrimonium contractum & consummatum, si ista con-

concurrant. 1. Si Matrimonium contractum sit publicè seu in facie Ecclesiæ, præmissis denuntiationibus, & bonâ saltem unius fide. 2. Si sit consummatum & sine scandalo separari nequeant, vel juxta multos sine gravissimo damno. 4. Si nequeat recurri ad Papam, ob paupertatem vel aliam causam, vel ob probabile periculum peccandi contrahentibus imminens ex tanta dilatione. Ratio est consuetudo ob bonum animarum & Ecclesiæ induc-ta, Papâ saltem tacitè consentiente.

Porro commissio dispensandi in impedimentis Matrimonii non expirat morte concedentis: quia respectu perentis jam gratia est facta, & solum requiritur executio. Quippe in hujusmodi commissionibus non relinquitur voluntati Ordinarii, aut Confessarii concedere vel negare dispensationem, sed ipsis præcipitur, ut dispensent inventâ veritate precum.

Resp. III. Ex consuetudine Episcopus dispensare potest in impedimentis impedi-entibus tantum, præter vota castitatis perpetuæ, & ingrediendi Religionem, utpote Papæ reservata. Adde sponsalia, obligant enim ex justitia jure naturæ. Porro si contrahentes sint ex diversis Diocesibus, requiritur dispensatio amborum Episcoporum: quia unus non potest dispensare nisi cum proprio subdito.

Q. 5. Quid requiritur ad valorem dispensationis?

Resp. Requiritur tum ut causa finalis sit vera, & subsistat, dum conceditur: tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ jus & stylus

Curia exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cuius dispensatio aut nullo modo, aut non nisi cum certa conditione vel limitatione daretur, ex c. *super de rescript.* alioqui dispensatio esset obreptitia, vel subreptitia, ideóque nulla, ob defectum consensús in dispensante. Vide dicta de legib. cap. 6. q. 5.

Hinc si inter consanguineos aut affines præcesserit copula, vel inter illos attentatum sit matrimonium, vel copula incestuosa habita sit spe dispensationis facilius impetranda; vel si cum notitia impedimenti, vel sine illa, præmissis tribus denuntiationibus, vel iis omissis, contractum sit Matrimonium: hæc omnia exprimi debent in supplicatoriis; itera si plura sint impedimenta etiam ejusdem rationis, debent omnia exponi; nam cum singula obstant, Matrimonio, necessaria est dispensatio omnium & sublato uno manet adhuc alterum. Et item gradus cognationis & affinitas explicandus est: etsi sit inæqualitatis in gradibus, quæ oriatur ex eo quòd fœmina sit propinquior stipiti, ut si sit amita, debet exprimi.

Q. 6. Quomodo convalidandum est Matrimonium invalidum?

Resp. 1. Si nullitas Matrimonii in facie Ecclesie, hoc est, coram Parocho & duobus saltem testibus initi, sit occulta ob defectum occultum, de quo non sit periculum ut aliquando innotescat; tunc ut Matrimonium fiat validum, sufficit quòd sublato impedimento occultè mutuo consentiant sine Parocho & testibus,

testibus, ut teste Navarro declaravit S. Pius V. quia Decretum Trident. hunc casum non comprehendit, cum ejus ratio ad eum se non extendat, & jam obtineatur ejus finis. Nam ratio finalis decreti est, ut publicè constet, ideòque probari possit validitas Matrimonii, & sic vitentur gravia mala ex clandestinis nuptiis manantia, maximè concubinatus & adulterium, dum quidam cum una contraxerunt, illâ relictâ aliud Matrimonium publicè ineunt. At cum defectus Matrimonii coram Parocho & testibus initi est occultus, potest tunc publicè ab iis probari validitas: & sic impediri aliud Matrimonium.

Si verò nullitas sit notoria, vel periculum sit, ne innotescat, sublato impedimento, novus consensus præbendus est iterum coram Parocho & testibus. Quia tunc urget ratio Decreti Trident. nam alias non posset publicè constare, nec probari validitas Matrimonii. Imò si impedimentum possit probari à duobus testibus omni exceptione majoribus, censet Sanchez tunc opus esse novâ præsentia Parocho & testium; quia lex Trident. adhuc locum habet nam alter conjux, probato impedimento, non posset impediri, ne cum alia contraheret, si convalidatio esset occulta.

Resp. II. Si Matrimonium fuerit nullum ex defectu consensûs veri in utroque, ut fiat validum, debet uterque novum consensum elicere, cum prior fuerit nullus & utriusque consensus sit essentialis contractui Matrimonii:

debétque rñtius ille consensùs exteriùs exprimi; quia signum prioris consensùs non sufficit, cum sit tantùm signum ficti consensùs; unde opus est novo signo, quo verus consensùs exprimatur humano modo, ad quod potest sufficere copula affectu maritali facta, ex c. 2. de conjug. servor.

Quòd si Matrimonium fuerit nullum ob defectum consensùs ex parte unius tantùm, qui fictè, vel ex gravi metu injusto consensit; secundùm multos, ut fiat validum, satis est, si ille verum consensum eliciat, eùmque aliquo modo exteriùs exprimat, ùt exercendo copulam affectu conjugali; nec in comparte requiritur novus consensùs, nec proinde notitia defectùs, si priorem consensum non retractaverit. Quia in hoc casu ambo contrahentes sunt personæ legitimæ ac habiles ad contrahendum, & consensùs unius partis fuit verus supponiturque permanere habitualiter, utpote non retractatus, & moraliter, nam putat valere Matrimonium, & compartem habet ut conjugem, petens ac reddens debitum conjugale. Atqui ad valorem contractùs sufficit, si contrahentium consensùs sint simul moraliter.

Nec obstat quòd pars quæ consensit, fortè non perseveret in consensu, adeòque nollet in eo perseverare, si sciret alteram non consensisse. Quia hoc non obstante remanet consensùs: nam dissensus sub conditione ponendus non revocat priorem consensum absolutum; & aliud est *nolo*, aliud *nollem*. In praxi tamen

tamen tutius est, quòd uterque consensum renovet, si non timeatur scandalum, vel grave periculum aut incommodum.

Resp. III. Si Matrimonium fuerit nullum ob quodvis aliud impedimentum dirimens, ut fiat validum, necesse est 1. ut obtineatur dispensatio, vel per se cesset. 2. Ut interim pars nullitatis conscia non reddat debitum petenti, alioquin scienter fornicaretur. 3. Ut uterque conjux novum consensum præstet, & exterius prodat: quia utriusque prior consensus fuit nullus, cum fuerit inter inhabiles, & ceciderit in materiam illegitimam. Ergo alius legitimus non minus requiritur, quam si nullus præcessisset, nam *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.* Reg. Jur. 18. in 6.

Quare obtentâ dispensatione, si nullum sit periculum gravis incommodi, nullitas detegi comparti debet confusè & genericè, dicendo, v. g. se anxietatem pati propter consensum in ipsa Matrimonii celebritate datum, & Confessarium judicasse novum utrimque elici debere: nam sine hac manifestatione pars ignara nullitatis, si de novo consentiat, consentit ex errore: imo non ponit propriè novum consensum, sed præcisè renovat priorem invalidum, nec intendit novum denuo Matrimonium contrahere, cum credat jam legitimè contractum esse; sed intendit tantum ratificare prius Matrimonium, illudque confirmare, dum petit vel reddit debitum vi prioris con-

sensûs; cùm tamen prioris consensûs utpote invalidi confirmatio vel iteratio non sufficiat. Unde in literis dispensationis additur, *ut dicto conjugè de nullitate prioris consensûs certiorato, sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur, dispenses.*

Sed gravis difficultas est, cùm per istam manifestationem timetur grave incommodum, vel periculum, aut scandalum, ut non rarò accidit. Multi doctores hanc viam proponunt, nempe ut pars impeditenti conscia partem illius ignaram blanditiis delinuat, & benè dispositam sic alloquatur: *Ita te amo, ut si non esset inter nos Matrimonium, te in conjugem acciperem, & nunc ita te accipio: tunc idem ex parte tua facis?* Si respondeat, *facio*, aut simili verbo consensum novum declaret; tunc, inquit, valebit Matrimonium; quia tunc pars ignara impeditenti novum Matrimonium vult inire, si prius non fuerit validum. Non sufficit autem si dicat, *vellem, facerem*, quia non esset consensus de præsentì absolutus. Ad clausulam dispensationis respondent eam appositam esse cum hac restrictione subintelligenda, *si fieri possit.*

Quòd si neque hoc sine gravi periculo vel scandalo fieri queat: quia scilicet si compar sit sagax, posset ex hac insueta agendi ratione conijcere aliquid tale subesse: censent non pauci partem consciam impeditenti posse sequi opinionem eorum qui dicunt tunc sufficere quòd consensum renovet interius, & perenti
con-

conjugi debitum reddat affectu conjugali, non
 monitâ comparte de nullitate Matrimonii.

Verum cum hæc difficilia & dubia sint,
 Confessarius ex Confessione deprehendens
 pœnitens contraxisse cum impedimento diri-
 mamente, quòd invincibiliter ignorant, non
 debet eos de eo admonere, quin prius sciat id
 posse fieri sine periculo gravis incommodi,
 scandali, vel peccati respectu illorum, ex c. 6.
de consang. in his autem & aliis gravibus diffi-
 cultatibus consulendi sunt viri docti, sed præ-
 fertim Episcopus loci.

Porrò eadem est ratio convalidandi profes-
 sionem nullam, quæ Matrimonium.

TRACTATUS.
 DE CENSURIS
 ET
 IRREGULARITATIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Censuris in Genere.

Q. I. Quid est Censura?

Resp. Q Est pœna Ecclesiastica medica-
 lis,

Oo 4